

TINA

2014 - SAYI: 1-2

İÇİNDEKİLER

- 8** Çektiriler ve Ticaret Gemileri
CEMAL PULAK - REBECCA INGRAM - MICHAEL JONES
- 26** Yenikapı Batıkları Kazısı ve Araştırmaları
UFUK KOCABAŞ
- 42** Liman Tepe Klazomenai Liman Kazıları
HAYAT ERKANAL - VASİF ŞAHOĞLU - İRFAN TUĞCU
- 49** Marmaris Bozburun Yarımadası Batıkları
HARUN ÖZDAŞ - NİLHAN KIZILDAĞ
- 58** Side Antik Kenti Liman Mendireği
HAKAN ÖNİZ
- 64** Mydnos Liman Araştırmalarında Yeni Bir Keşif Batı Limanı
MUSTAFA ŞAHİN
- 70** En Eski, En İlkel “Saz Tekneler”
OSMAN ERKURT
- 76** Denizel Arkeolojide Görselleştirilme
GÜZDEN VARİNLİOĞLU

- 80** 8.Uluslararası Sualtı Araştırmaları Sempozyumu
- 81** 2013 Avustralya Denizcilik Arkeolojisi Enstitüsü Çalıştayı ve Konferansı Onaylanma Aşamasına Doğru: Avustralya'nın Sualtı Kültürel Mirası
JANE MITCHELL - CHELSEA COLWELL - PASCH
- 86** “O” an
DONALD FREY
- 87** Ege Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü, Sualtı Arkeolojisi Yüksek Lisans Programı:
- 88** Ulusal Denizcilik Koruma Alanları Ulusal Okyanus ve Atmosfer Yönetimi (NOAA) Ofisi İkinci Asya Pasifik Bölgesel Sualtı Kültürel Varlıkları Konferansı'na çağırıyor
BRIAN FAHY
- 90** 18.Akdeniz Arkeolojisi Sempozyumu (SOMA 2014) Wroslaw – Polonya
- 91** Kitap tanıtımı: “Türklerin İlk Amirali Çaka Bey”
- 92** Yayın ilkeleri

MYNDOS LİMAN ARAŞTIRMALARINDA YENİ BİR KEŞİF

BATI LİMANI

Fig. 1: Hava fotoğrafında n Myndos Limanları

MUSTAFA ŞAHİN

Karia Bölgesi'nin önemli liman kentlerinden birisi olan Myndos, Herodotos¹, Polybius², Strabon³ gibi antik yazarların rivayetine göre, tek limanı olan kentler arasında yer almaktadır. Ancak 2012 yılında yapılan sualtı araştırmaları kentin ikinci bir limanının bulunduğunu ortaya koymuştur. Bu yazı yeni keşfedilen yeni liman hakkındadır.

Antik kentlerin çoğu doğal limanların kenarına kurulmuştur⁴. Myndos'un kurulmuş olduğu kıyı şeridi coğrafyanın özelliğine bağlı olarak tombolo adı verilen çanak görünümündedir (Fig. 1). Plinius, ana karayla birleşmiş antik kent tombololarını sayarken Myndos'tan da bahseder⁵.

Myndos'un bilinen limanı, güneybatıda 484 metre yüksekliğindeki Kocadağ-Aethusa ve güneydoğu tarafında küçük bir ada olan Asar (Tavşan) Adası ile

çevrelenmiştir (Fig. 2). Her iki kara parçası aynı zamanda liman girişini daraltarak doğal bir savunma sistemi de oluşturmuştur.

Herodot, I. Darius'un kuzeni Megabates'in İ.Ö. 500'de Naxos'a düzenlediği sefere, Myndoslu Amiral Skylax komutasında tirreme veya trirremeler ile Myndoslular'ın da katkıda bulunduğunu bildirmektedir⁶.

¹ HERODOTOS, V, 33.

² POLYBIUS, XVI, 15.

³ STRABON, XIV, 656.

⁴ CEYLAN 2010, 352 vd.

⁵ PLINIUS NH, III, 8, 89-92.

⁶ Naxos Seferi sırasında Megabates'in komutasında 200 tirreme'den oluşan bir ordu bulunmakta idi. Bu savaşa Myndos'dan da tirremelerin katılmış olduğunu öğreniyoruz (HERODOTOS V, 33). Herodot daha çok Myndos'a ait tirremenin kaptanı olan Skylax'ın cezalandırılması hikayesini anlatmaktadır. Ancak Myndos'un savaşa kaç gemi ile katılmış olduğu konusunda ayrıntılı bir bilgi bulunmamaktadır.

Fig.2: Kuzeyden güneye doğru hava fotoğrafından batı limanı

1. Anakara ve Asar Adası Arası Sur Duvarları
2. Asar Adası
3. Doğu Limanı (iç liman) Mendireği
4. Kocadağ (Aethusa)
5. Doğu Limanı (iç liman)
6. Batı Limanı (dış liman) Dalgakıranı

Polybius ise İ.Ö. 494 yılında meydana gelen, Lade Deniz Savaşı sırasında Rodos gemilerinin Kos Adası'na geçmeden önce bir gece Myndos Limanı'nda demirlemek zorunda kaldığından bahseder⁷. Myndos, İ.Ö. 453/52'den 421/20 yılına kadar Attik-Delos Deniz Birliği'nin üyeleri arasındadır⁸. Bütün bu bilgiler Myndos'un deniz kuvveti olan kentler arasında yer aldığını göstermektedir. Ancak, henüz Myndos'un askeri limanının nerede olduğu bilmiyoruz.

Strabon, antik çağ coğrafyasını tanıttığı kitabında ayrıca kentlerin limanlarına da değinmiştir. Örneğin, Knidos'tan bahsederken; “sonra çift limanlı Knidos'a gelinir. Bunlardan biri açık, diğeri ise trimeleri içine alabilen, yirmi gemilik bir donanma merkezi olan ve de kapatılabilen bir limandır” ifadesi ile açık bir şekilde Knidos'un iki limana sahip olduğunu bildirmektedir⁹. Buna karşın Myndos'u anlatırken “bir liman olan Myndos'a ve Myndos'dan sonra da bir kent olan Bargylia'ya gelinir. İkisinin arasında bir liman olan Karyanda ve keza aynı adı taşıyan, Karyandalıların yaşadığı bir ada vardır” ifadesini kullanmaktadır¹⁰. Burada Myndos ve Karyanda için liman, Bargylia için ise kent denmiştir. Acaba liman derken Myndos ve Karyanda'nın birer liman kenti mi olduğu vurgulanmak istemiştir. Ama Bargylia da bir kıyı ve dolayısı ile liman kentidir. Acaba Strabon liman ifadesi ile kentin tek limanı olduğundan mı bahsetmektedir. Bu konu biraz şüpheli olsa da, Knidos için yapmış olduğu ayrıntılı tanım göz önünde bulundurulursa, Myndos'da en azından tanımlanmış bir askeri limanının bulunmadığı açıktır. Diğer bir ifade ile Strabon'un yaşamış olduğu yıllarda (İ.Ö. 64 – İ.S. 24) Myndos'da tek liman bulunduğunu varsaymak yanlış olmayacaktır.

2012 yılında Dr. Oktay Dumankaya ve Serkan Gündüz tarafından, Sayın Dumankaya'nın Doktora araştırması kapsamında kentin batı kıyılarında yapılan sualtı araştırmaları esnasında, koy içerisinde 2-3 metre derinde yığma moloz taşlarla yapılmış bir dalgakıran tespit edilmiştir (Fig. 3)¹¹.

⁷ POLYBIUS XVI, 15.

⁸ VARINLIOĞLU 1992, 18.

⁹ STRABON XIV, 2, 15.

¹⁰ STRABON XIV, 2, 20.

¹¹ DUMANKAYA 2013, Levha 55.

Fig. 3: Batı Liman mendireğine ait kalıntılar

Fig. 4: Mendireğin üzerindeki batık kalıntısı, genel

Fig. 5: Mendireğin üzerindeki batık kalıntısından detay

Fig. 6: Mendireğin üzerindeki batık kalıntısından detay

Bu yeni keşif kentte ikinci bir limanın bulunduğunu ortaya çıkartmıştır.

“Batı Limanı” olarak adlandırdığımız bu yeni liman Kocadağ’ın kuzeybatısında, Dönmezler Burnu olarak adlandırılan koyda yer almaktadır (fig. 2)¹².

Limanın bulunduğu koyun uzunluğu 200 metredir. Sahilin güney ucundan kuzey batı yönüne doğru birçok yapı kalıntısı ve duvar bulunmaktadır¹³. Limanın dalgakıranının tamamı su altında kalmış olup içbükey formdadır (Fig. 4). Uzunluğu 76.56 m, genişliği ise 34.15 metredir. Dalgakıranının tamamı yığma moloz taştan yapılmıştır ve üzerinde herhangi bir harçlı katman bulunmamaktadır. Deniz tabanından yüksekliği 6.67 metre olan dalgakıranın en üst seviyesi denizin 2.20 metre aşağısındadır. Dalgakıranda, dalgaları engelleyebilmek için su üstünde bulunması gereken yüksekliğin en az 2 metre olması gerektiğini varsayarsak, yaklaşık 4 metrelik bir batma söz konusudur. Batmanın nedeni depremler sonucunda çökme veya deniz suyu seviyesinin iklim koşullarına bağlı olarak zaman içerisinde bir miktar yükselmesi ile açıklanabilir. Dalgakıran üzerinde iki adet batık bulunmaktadır (Fig. 5)¹⁴. Derinliğin sığ olması batıklarda tahribatı artırmıştır. Batıklardan birisi dalgakıranın uç kısmında, diğeri ise karaya en yakın bölümünde yer almaktadır. Batıkların çevresinde yapılan taramalarda, İ.Ö. 1. yüzyıl ile İ.S. 3. yüzyıl arasında kullanılan Mısır ve DR 2-4 amphoraları tespit edilmiştir (Fig. 6)¹⁵. Hem bu seramik parçaları, hem de İ.Ö. 64 – İ.S. 24 yılları arasında yaşamış olan Strabon’un Batı Limanı’ndan haberdar olmaması, limanın en erken İ.S. 1. yüzyılın ortalarında inşa edilmiş olabileceğini akla getirmektedir¹⁶. İnşa tarihi nedeniyle bu limanın askeri liman olma olasılığı oldukça zayıftır. Eğer bu liman da ticari amaçlar doğrultusunda kullanıldıysa, İ.S. 1. yüzyıl ile birlikte Myndos’un Akdeniz ticaretindeki hacminin arttığını savlamak doğru olacaktır.

¹² DUMANKAYA 2013, Levha 57.2.

¹³ DUMANKAYA 2013, Levha 56.1.

¹⁴ DUMANKAYA 2013, Levha 58.3.

¹⁵ DUMANKAYA 2013, 92.

¹⁶ STRABON XIV, 2, 20.

KAYNAKÇA

CEYLAN 2010

Ceylan, M. A., “Türkiye Kıyılarında Üzerinde Şehir Yerleşmesi Bulunan Tombololara Genel Bir Bakış”, *Marmara Coğrafya Dergisi* 23, 2010, 352-372.

DUMANKAYA 2013

Dumankaya, O., *Bodrum Yarımadası Antik Limanları*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 2013.

HERODOTOS

Herodotos Tarihi III, Çev. M. Ökmen, İstanbul 2011.

PLINIUS NH

Plinius, *Naturalis Historia*, Volume V, Libri XVII-XIX, (ed.) H. L. Jones, Loeb, London 1947.

POLYBIUS

Polybius, *Histories* XVI., Çev. Evelyn S. Shuckburgh, London 1889.

STRABON

Strabon, *Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika)*, Çev. A. Pekman, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2000.

VARINLIOĞLU 1992

Varinlioğlu, E., “Lelegian Cities on the Halicarnassian Peninsula in the Athenian Tribute Lists”, *Studien zum antiken Kleinasien II. Asia Minor Studien* 8, Bonn 1992, 17-22.